

03.10.2023

Asia/7

Päätettävä tässä kokouksessa

§ 229

Kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausunto valtuutettu Mari Holopaisen valtuustoaloitteesta liittyen varhaiskasvatuksen tilamitoituksen väljentämiseen

HEL 2023-003751 T 00 00 03

Päätös

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi.

Käsittely

Palautusehdotus:

Mari Holopainen: Lautakunta palauttaa asian uudelleen valmisteluun siten, että selvitetään vaihtoehdot tilamitoituksen väljentämiseksi.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Miia Kemppe, varhaiskasvatusjohtaja, puhelin: 310 43368
miia.kemppi(a)hel.fi
Carola Harju, yksikön päällikkö, puhelin: 310 42542
carola.harju(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite 15.03.2023 Holopainen Mari Valtuustoaloite Helsingin varhaiskasvatuksen tilamitoituksen väljentämisestä

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon liitteenä olevasta valtuutettu Mari Holopaisen ja 27 muun valtuutetun valtuustoaloitteesta liittyen varhaiskasvatuksen tilamitoituksen väljentämiseen, ja tarkastaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta heti:

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta palautti valtuutetun aloitteen uudelleen valmisteluun siten, että selvitetään tilamitoituksen muuttamista henkilöstön ja lasten kannalta toimivammaksi. Lisäksi tulee selvittää uusien päiväkotien mitoituksen muuttamista siten, että henkilöstön taukotiloja, varastoja ja eteisiä ei laskettaisi mukaan mitoitukseen. Selvityksessä tulee esittää kustannusvaikutukset ja muutokset investointiohjelmaan. Lisäksi tulee selvittää, tapahtuuko nykyisen mitoituksen vastaista yllätyttämistä ja miten näitä estetään.

Varhaiskasvatuslaissa todetaan, että varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Lisäksi toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys. Tilankäytön osalta ei ole laissa sitovia normeja mitoitukseen liittyen.

Helsingissä tilasuunnittelun tavoitteellisena mitoituksena on noin 8,25 m² huoneistoalaa samanaikaisesti läsnä olevaa lasta kohden. Huoneistoalaan ei lasketa teknisiä tiloja eikä keittiöitä. Tilasuunnittelussa varmistetaan monipuoliset tilat eri-ikäisille lapsille. Varhaiskasvatuksen toimintaan liittyy olennaisesti päivittäinen ulkoilu eli lapsille on varattu tiloja ulkoiluun pihoiden, puistoissa ja viheralueilla. Piha-alueita varataan 10 - 15 m²/ lapsi, poikkeuksena ovat tiiviit kantakaupunkimaiset alueet. Piha-alueiden suunnittelussa säilytetään mahdollisimman paljon tontilla olevaa kasvillisuutta ja varmistetaan toimivat yhteydet lähialueen metsiin ja puistoihin.

Valtakunnallisissa Rakennustietosäätiön ohjeissa mitoitus pohjana käytetään hyötyalaa, johon kuuluu kaikki toimintatilat lukuun ottamatta liikennetiloihin. Hyötyalaa mitoitetaan noin 7 m²/ tilapaikka, huoneistoalana tämä tarkoittaa reilut 9 m²/ tilapaikka. Valtakunnallisissa ohjeistuksessa on todettu, että päiväkodin toimivuuden kannalta keskeisiä asioita ovat: toiminnan sujuvuus ja tilojen joustava käyttö, sisä- ja ulkotilojen turvallisuus, terveellisyys ja ergonomia, ekologisuus ja tilat työympäristönä.

Toiminnan sujuvuus ja tilojen joustava käyttö tarkoittaa tilojen soveltuvuutta erilaisiin toiminnallisiin tilanteisiin, peleihin, leikkeihin, esityksiin, askarteluun, liikuntaan ja vauhdikkaisiin leikkeihin sekä myös rauhalliseen oleiluun ja lepoon sekä mahdollisuus toimia erikokoisissa ryhmissä. Tiloja tarkasteltaessa otetaan myös huomioon ekologisuus, jota edistetään tilojen ja välineiden yhteiskäytöllä, korjattavuudella ja uusio-ikäisyydellä.

Tilamitoitus, tilojen käyttö ja käyttö

Päiväkotitilojen tilakapasiteetin määrittelyssä pidetään tärkeänä, että päiväkoteihin määritellään tilapaikat mahdollisimman yhtenäisin peri-

aattein. Tästä syystä laaja tilapaikkojen määrittelyn yhtenäistäminen ja tarkastelu tehtiin vuosina 2013–14 ja päivitystä tehdään edelleen säännöllisesti. Ennen vuotta 2012 valmistuneissa päiväkodeissa mitoitetaan huoneistoalaa 9 m² / tilapaikka ja sen jälkeen valmistuneissa tiloissa noin 8 m² /tilapaikka. Päiväkodeissa, joissa toimii integroitu erityisryhmä, on tilatehokkuustarkastelusta vähennetty tämä ryhmä ja sen ryhmän toiminta-alue.

Uudelleen valmistelun yhteydessä pyydetty selvitys henkilöstön taukoti-
lojen, varastojen ja eteisten jättämisestä tilamitoituksen ulkopuolelle
uusissa hankkeissa lisäisi tilamitoituksen epäyhtenäisyyttä ja vertailu-
kelpoisuutta.

Toteutunut tilojen täyttöaste yhtä hoidossa olevaa lasta kohden oli vuo-
den 2022 lopulla Helsingissä noin 10,2 m², joka on korkeampi kuin
suunnittelussa käytetty ohjeellinen mitoitus 8,25 tai 9 m²/ huoneisto-
alaa /lapsi. Lisäksi lapsia on jatkuvasti poissa erilaisista syistä esim.
säännöllisten vapaapäivien tai sairastumisten takia eli tiloja arjessa on
käytössä enemmän kuin tuo 10,2 m² / lapsi.

Tilojen täyttöaste vaihtelee eri puolilla kaupunkia. Syyskuun alussa
2023 kaupunkitasolla tilojen täyttöaste oli 90,9 %, ja vaihteluväli oli 86–
97,2 %. Korkein tilatäyttö oli pohjoisella varhaiskasvatusalueella, jonne
kuitenkin valmistuu kaksi uutta päiväkotia, uusia paikkoja kesäksi 2024.
Tilojen täyttöastetta seurataan aluetasolla ja tilapäisesti joissain yksi-
köissä voi olla lapsia enemmän kuin tilapaikkoja. Erityisesti tällainen ti-
lanne voi olla, kun kevätkaudella pyritään tarjoamaan varhaiskasvatus-
ta lähipalveluna. Näissä tapauksissa päiväkodin olosuhteet tarkastel-
laan siten, että noudatetaan terveysturvallisuuteen liittyviä reunaehtoja,
kuten wc- ja ilmanvaihdonmitoitusta.

Henkilöstön vaikutusmahdollisuudet

Toimialalla tilojen käytettävyyttä parannetaan vuosittain edistämällä sa-
toja toiminnallisia muutostöitä. Nämä muutostyöt tarpeet tulevat toimipis-
teiden henkilöstön ja esihenkilöiden esittäminä. Viime vuosina erityises-
ti alle kolmevuotiaiden lasten määrän kasvu päiväkodeissa on aiheut-
tanut tarvetta muokata tiloja. Toiminnallisten muutosten kautta voidaan
parantaa toiminnan järjestämistä ja muokata tiloja aiempaa paremmin
eri-ikäisten lasten tarpeisiin. Vuoden 2023 aikana tehtyjä ja suunnitteilla
olevia tilojen toiminnallisia muutostöitä on yhteensä lähes 400 ja näiden
toteuttamiseen käytetään määrärahoja reilut kuusi miljoonaa euroa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on vuonna 2022 päivitetty tila-
suunnitteluohjeet, jotka on työstetty päiväkotien henkilöstön kanssa
moniammatillisessa yhteistyössä. Nämä tukeutuvat valtakunnallisiin oh-
jeisiin ja terveysasetuksiin. Suunnitteluohjeissa tavoitteena on moni-

puolista toimintaa tukevat, turvalliset, terveelliset, monikäyttöiset ja muuntuvat tila- ja kalusteratkaisut sekä lasten ikäryhmään liittyvien tarpeiden ja ominaisuuksien huomioiminen. Vuodesta 2022 lukien on järjestetty säännönmukaisesti palautekeskusteluja tilojen käyttäjien kanssa 1/2-1 vuotta hankkeen valmistumisen jälkeen. Positiivista palautetta on saatu käyttäjäkokouksista ja mahdollisuuksista vaikuttaa. Kouluarvosanalla mitattuna tilojen käyttäjien tyytyväisyys tilojen toimivuuteen on ollut 8,5. Palautteiden perusteella voidaan päivittää suunnitteluohjetta.

Vuodesta 2018 lähtien henkilöstö on laatinut ennen varsinaisen tilanhankkeen hankesuunnittelun käynnistymistä pedagogisen toimintasuunnitelman. Tässä yhteydessä pohditaan etukäteen toimintatapoja sekä tilojen ja toiminnan välistä suhdetta. Tilahankkeissa niin uudisrakentamisessa kuin perusparannuksissa tilojen käyttäjiä osallistuu suunnittelun aikana käyttäjäkokouksissa.

Keväällä 2023 on käynnistynyt Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja Helsingin yliopiston tutkimusyhteistyö Helsingin kaupungin toteuttamista uusista oppimisympäristöistä. Tavoitteena on kerätä tietoa oppimisympäristöjen vahvuuksista ja heikkouksista sekä yhteiskehittää tilojen käytettävyyttä ja käyttäjäkokemusta. Hanke on käynnistynyt koulutilojen tarkastelulla ja laajenee syksyllä 2023 varhaiskasvatuksen tiloihin. Hankkeen tuloksia huomioidaan uusien oppimisen tilojen ja oppimisympäristöjen ympäristöjen suunnittelussa. Lisäksi toimiala osallistuu Opetushallituksen oppimisympäristöselvitykseen tilojen toimivuudesta ja terveellisyydestä.

Toimipisteissä tilojen käytön suunnittelussa henkilöstö kiinnittää huomiota tilojen pedagogiseen käyttöön. Toimintakausittain on tärkeää tarkastella tilojen käyttöä lapsiryhmien tarpeiden mukaan. Jokaisella lapsiryhmällä on käytössä oma nimikkotila. Pienempien, alle kolmevuotiaiden lasten, kohdalla tilojen tulee muodostaa selkeämmin omia rajattuja kokonaisuuksia, jolloin yhteistiloja käytetään vähemmän. Isompien lasten kohdalla voidaan käyttää enemmän pienryhmätiloja sekä monipuolisia yhteiskäyttöisiä tiloja. Lapset otetaan mukaan oppimisympäristöjen suunnitteluun ikätasonsa mukaisesti.

Kustannukset

Kuusikkovertailun mukaan Helsingissä tilakustannusten osuus kunnallisissa päiväkodeissa järjestettävän varhaiskasvatuksen kokonaiskustannuksista oli vuonna 2017 16,6 %, vuoteen 2022 osuus on kasvanut 19,8 %:iin.

Kaupunkiympäristön toimialan arvion mukaan, mikäli kasvatuksen ja koulutuksen toimialan varhaiskasvatuksen tilamitoitusta väljennetään,

tarvitaan talonrakennushankkeiden rakennusohjelmaan lisää rahoitusta tuleville vuosille. Koska esitetty mitoituksen kasvattaminen vähintään 9 m² / paikka eli 12 - 15 % pinta-alan kasvu kohdistuisi käytännössä kiviin tiloihin, jotka eivät ole kalleimpia, realistinen arvio lisäystarpeesta päiväkotien vuotuisen investointirahoitukseen on vähintään 10 prosenttia. Rakentamishjelmassa vuosina 2023 - 27 valmistuville päiväkotihankkeille on ohjelmoitu rahoitusta noin 260 milj. euroa. Tänä aikana valmistuvien päiväkotien perusteella tilamitoituksen väljentäminen esitetysti tarkoittaisi arviolta 5 - 6 milj. euron vuotuisesta lisäystä investointirahoitukseen tai hankkeiden priorisointia vastaavalla summalla. Pinta-alan kasvu lisää myös ylläpitokustannuksia, tämänhetkisten ylläpitokustannusten mukaan arvioituna 100 000 - 150 000 euroa vuodessa.

Investointikustannusten kasvattaminen tarkoittaisi varhaiskasvatuksen vuokratulujen merkittävää kasvua, johon ei ole varauduttu. Varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaa tiloja enemmän osaava ja riittävä henkilöstö sekä hyvä johtaminen. Tilakustannusten kasvun sijaan määrärahoja on hyvä ohjata henkilöstö- ja johtamisresursseihin sekä oppimisympäristöjen kehittämiseen yksiköissä.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus on pyytänyt kasvatus- ja koulutuslautakunnalta lausuntoa 3.10.23 mennessä liitteenä olevasta valtuutettu Mari Holopaisen ja 27 muun valtuutetun valtuustoaloitteesta koskien varhaiskasvatuksen tilamitoituksen väljentämistä. Kasvatus- ja koulutuslautakunta on käsitellyt asiaa kokouksessaan 13.6.2023 ja palauttanut asian uudelleen valmisteltavaksi.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Miia Kemppe, varhaiskasvatusjohtaja, puhelin: 310 43368
mii.kemppi(a)hel.fi
Carola Harju, yksikön päällikkö, puhelin: 310 42542
carola.harju(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite 15.03.2023 Holopainen Mari Valtuustoaloite Helsingin varhaiskasvatuksen tilamitoituksen väljentämisestä

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

03.10.2023

Asia/7

Tiedoksi

Kaupunginhallitus

Päätöshistoria

Kaupunkiympäristölautakunta 26.09.2023 § 493

19.09.2023 Pöydälle

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Päivi Etelämäki, yksikön päällikkö: 09 310 31871
paivi.etelamaki(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 13.06.2023 § 118

HEL 2023-003751 T 00 00 03

Päätös

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi.

Käsittely

13.06.2023 Palautettiin

Palautusehdotus:

Ozan Yanar: Palautetaan uudelleen valmisteluun siten, että selvitetään tilamitoituksen muuttamista henkilökunnan ja lasten kannalta toimivammaksi. Uudessa aloitevastauksessa tulee selvittää uusien päiväkotien tilamitoituksen muuttamista niin, että henkilöstön taukotiloja, varastoja ja eteisiä ei laskettaisi mitoitukseen ja lasten määrä mitoitettaisiin tämän mukaan. Selvityksessä tulee esittää kustannusvaikutukset ja tarvittavat investointiohjelman muutokset.

Lisäksi tulee selvittää, tapahtuuko nykyisen mitoituksen vastaista ylityttämistä ja miten näitä estetään.

23.05.2023 Pöydälle

Esittelijä

toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

03.10.2023

Asia/7

Lisätiedot

Carola Harju, yksikön päällikkö, puhelin: 310 42542
carola.harju(a)hel.fi